

УДК 351.82:334.72

Дубовик О.Ю.

к.е.н., доцент

Гавриленко Н.В.

аспірант

Одеський національний економічний університет (м. Одеса)

**ДОЦІЛЬНІСТЬ СТИМУЛЮВАННЯ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ
EXPEDIENCY OF STIMULATION OF THE SMALL AND MIDDLE
BUSINESS**

Стаття присвячена викладенню результатів наукового дослідження державного стиулювання підприємницьких структур в Україні.

Статья посвящена изложению результатов научного исследования государственного стимулирования предпринимательских структур в Украине

The article is a result of scientific research of the state stimulation of small and medium enterprises in Ukraine

Ключові слова: податкова політика, малий та середній бізнес, державне регулювання

Ключевые слова: налоговая политика, малый и средний бизнес, государственное регулирование

Keywords: tax policy, small and middle business, government control

Вступ. В умовах міжнародного розподілу праці і глобалізації світової економіки, що поглиблюється, актуальності набувають процеси залучення суб'єктів малого і середнього бізнесу в інноваційну сферу господарства.

Питаннями державної підтримки малого та середнього підприємництва в Україні займалися Варналій З., Дрига С., Іванов Ю., Колесник Г, Чала Н., Шевченко А. та ін. Однак відсутні комплексні дослідження в даній сфері, присвячені «підтримці» середнього підприємництва та проблемам, які виникають в зв'язку зі стимулюванням малого бізнесу.

Мета роботи полягає у висвітленні доцільності стимулювання малого і середнього бізнесу.

Методи дослідження. Методологічною та інформаційною основою роботи є законодавство України, наукові праці, статистичні матеріали, ресурси Internet. При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу; метод порівнянь використаний при аналізі показників розвитку малого та великого бізнесу.

Результати. Для нормальної діяльності малого і середнього бізнесу необхідно забезпечити оптимальне поєднання інтересів держави, споживачів і суб'єктів бізнесу. А для цього слід ввести впорядковану і ефективну нормативно-правову базу малого та середнього бізнесу, яка стимулюватиме розвиток бізнесу і створюватиме сприятливі умови для тих, хто готовий почати і продовжити свою справу. Принциповим моментом в розробці державної політики в сфері малого і середнього бізнесу є визначення об'єкту державної підтримки, а саме - встановлення критеріїв віднесення суб'єктів господарювання до малого і середнього бізнесу. При цьому важливо, щоб, з одного боку, були чітко позначені межі усього сегменту, до якого можна було б застосовувати заходи стимулювання загального характеру, спрямовані на захист інтересів представників малого і середнього бізнесу (далі - МСБ). З іншого боку, необхідно забезпечити достатню гнучкість в критеріях. Дуже важливо, щоб критерії дозволяли виділяти як на державному, так і на регіональному рівнях підкатегорії суб'єктів підприємницької діяльності, що потребують спеціальних видів підтримки або стимулювання. Наприклад, щоб у рамках програм розвитку малого та середнього підприємництва можна було б передбачити ряд спеціальних стимулів для початкуючих підприємців або

інноваційних фірм, або ж творчих, нетрадиційних і соціально орієнтованих форм підприємництва.

З 19 квітня 2012 р. вступив у силу Закон № 4618[1], в результаті чого Закон № 2063 втратив силу[2]. В порівнянні з Законом № 2063 Закон № 4618 став більш об'ємним, в ньому з'явилися нові поняття та змінилося коло осіб, для яких передбачена допомога держави. На перший погляд такі зміни є позитивними, адже тепер держава має намір не лише підтримувати, а й розвивати малий бізнес, а разом з ним і середній, чого раніше не було.

Одним з ключових нововведень, встановлених у законі 4618, є принципово новий підхід до критеріїв виділення суб'єктів малого(в тому числі мікропідприємництва) і середнього підприємництва, що спричинило внесення відповідних змін до Господарського Кодексу України[3]. Отже, нині встановлено прямий зв'язок між Законом № 4618 та Господарським Кодексом, в якому визначені поняття суб'єктів малого і середнього підприємництва. Раніше, в період дії Закону № 2063, такого зв'язку не було. Норми гл. 1 «Спрощена система оподаткування, обліку та звітності» розділуXVI Податкового Кодексу України також мають певну схожість по переліку осіб, які не можуть бути платниками єдиного податку згідно з п. 291.5 ПКУ[4].

Із числа суб'єктів малого підприємництва Господарський кодекс виділяє підкатегорію суб'єктів мікропідприємництва, проте необхідність запровадження підкатегорії суб'єктів мікропідприємництва наразі не зрозуміла, оскільки Закон № 4618 не надає для них жодних переваг порівняно з іншими категоріями суб'єктів підприємництва, на яких він поширюється.

Якими ж перевагами зможуть скористатися суб'єкти малого та середнього підприємництва? Закон №4618 містить багато декларативних норм про підтримку малого бізнесу, конкретні ж види державної підтримки визначені в ст.15 - це фінансова, інформаційна та консультаційна підтримка. Основні види фінансової підтримки прописані в ст.16 - це, перш за все, підтримка, пов'язана з кредитуванням діяльності зазначених суб'єктів. Але одним тільки Законом №4618 не обмежуються переваги суб'єктів малого та

середнього підприємництва. Податковий кодекс також встановлює для них ряд особливостей. Хоча тепер змін потребує і Податковий кодекс, адже в ньому як і раніше фігурують малі та середні підприємства (в термінології, що діяла до набрання чинності Закону №4618), а не суб'єкти малого та середнього підприємництва, як це передбачено діючими положеннями ГКУ.

Аналізуючи норми Закону №4618, можна констатувати, що середні підприємства не можуть користуватися державною підтримкою. Отже, умови для підтримання середнього бізнесу в Україні відсутні. Український середній бізнес по розмірах і масштабах операцій значно відстає від європейського. У країнах-членах Євросоюзу середні підприємства складають 1% від загальної кількості підприємств, але при цьому забезпечують 20% від загального обороту підприємств і 17% від загальної зайнятості. В Україні середні підприємства складають 1,2% від загальної кількості підприємств, дають 37% від загального обороту і 32,1% від загальної зайнятості, що є доволі позитивним[6].

В Україні у малого бізнесу немає серйозних стимулів ставати середнім бізнесом. Зростаючим малим підприємствам легше штучно поділитися на 2 - 3 нові бізнеси, ніж перейти в категорію середнього, щоб не втратити податкові пільги, не ускладнювати звітність, не ставати помітнішим для перевіряючих органів. Розширення сектора малих підприємств, яке декларується - це штучний ріст, що має на меті оптимізацію управління або створення нових майданчиків для перекладу нагромаджених боргів. Це ріст, пов'язаний з діленням на декілька юридично самостійних підприємств, що фактично представляють єдиний бізнес. Велике занепокоєння викликає той факт, що специфічною особливістю державної політики, яка стимулює взаємозв'язок великого та середнього бізнесу з малим лише шляхом ухилення від оподаткування та інших форм економічних порушень. Малий бізнес не лише не є основним джерелом забезпечення зайнятості, але й призводить до ліквідації великих підприємств, в зв'язку з чим втрачається колосальна кількість робочих місць та податкових надходжень до бюджетів всіх рівнів. Проаналізуємо діяльність малих та великих підприємств на підставі даних, узагальнених в таблиці 1.

Таблиця 1

Загальні показники розвитку малого та великого підприємництва [5-8].

Показник	2000	2001	2002	2004	2006	2010	2011	відхилення	
								абсолютне	2011 у % до 2000
Кількість малих підприємств, тис. од	217,9	233,6	253,7	283,4	307,4	373,7	348,3	+130,4	159,8
Кількість великих підприємств, од	11379	9696	9507	9379	8770	2491	2165	-9214	19%
Обсяг реалізованої продукції малими підприємствами, млрд. грн	437,8	479,1	497,3	746,3	694,2	484,4	523,6	+85,8	119,59
Обсяг реалізованої продукції великими підприємствами, млрд. грн	176,91	204,16	222,32	456,79	694,2	1640,3	2045,2	+1868,3	+1156
Кількість зайнятих працівників на малих підприємствах, тис. осіб	1730,4	1818,7	1932,1	1978,8	2339,0	2145,7	2070,8	+340,4	119,67
Кількість зайнятих на великих підприємствах, тис. чол.	4534,7	4278,3	38967,2	35243,4	3189,9	3305,3	3375,7	-1159	74,44

Як показує статистичний огляд, весь період дослідження характеризується вкрай нерівномірним розвитком малого та середнього бізнесу. Але саме великі підприємства здійснюють суттєвий вплив на вирішення проблеми зайнятості, хоча спостерігається скорочення чисельності зайнятих. В 2011р зайнятість на великих підприємствах становила 44,44% в порівнянні з 2000 р. Стійкою також є тенденція зростання обсягів товарів і послуг, що виробляються великими підприємствами. Отже співставлення трудового і виробничого потенціалу вказує на користь великого бізнесу. І якщо, в результаті ліквідації одного великого підприємства, яке буде дробитися на малі форми для отримання державної підтримки, держава втратить 1849 робочих місць (кількість найманих працівників на одному великому підприємстві в 2010 р.) і податкові надходження до бюджетів всіх рівнів, постає питання: чи так необхідно стимулювати малій бізнес?

Висновки. В умовах, що створилися, без політики, що спеціально проводиться на державному рівні, по стимулюванню розвитку малого і середнього підприємництва реалізувати потенціал середньої форми господарювання украї складно. Державна політика підтримки і розвитку малого і середнього бізнесу повинна формуватися з урахуванням того, що переважно велике і середнє підприємництво як один з провідних секторів економіки багато в чому визначає темпи економічного зростання, стан зайнятості населення, структуру і якість валового національного продукту, сприяє росту чисельності середнього класу, захищає економіку від інфляційних сплесків.

Література

1. Закон України "Про розвиток і державну підтримку малого та середнього підприємництва від 22 березня 2012 р. № 4618-VI // «Голос України» від 18.04.2012 р. № 70.
2. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» від 19.10.2000 № 2063-III // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2063-14>.
3. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. Редакція від 30.10.2012.
4. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. Редакція від 02.11.2012. - // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. Державний комітет статистики [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Статистичний збірник «Діяльність суб'єктів господарювання» / за ред. І.М. Жук / Державна служба статистики України, - Київ, 2011.
7. Статистичний збірник «Регіони України» / за ред. О.Г. Осауленка / Державна служба статистики України. – Київ, 2011.
8. Діяльність суб'єктів господарювання 2009 р.: статистичний збірник /. Державна служба статистики України. – Офіц. вид. - К., 2010. – 266 с.